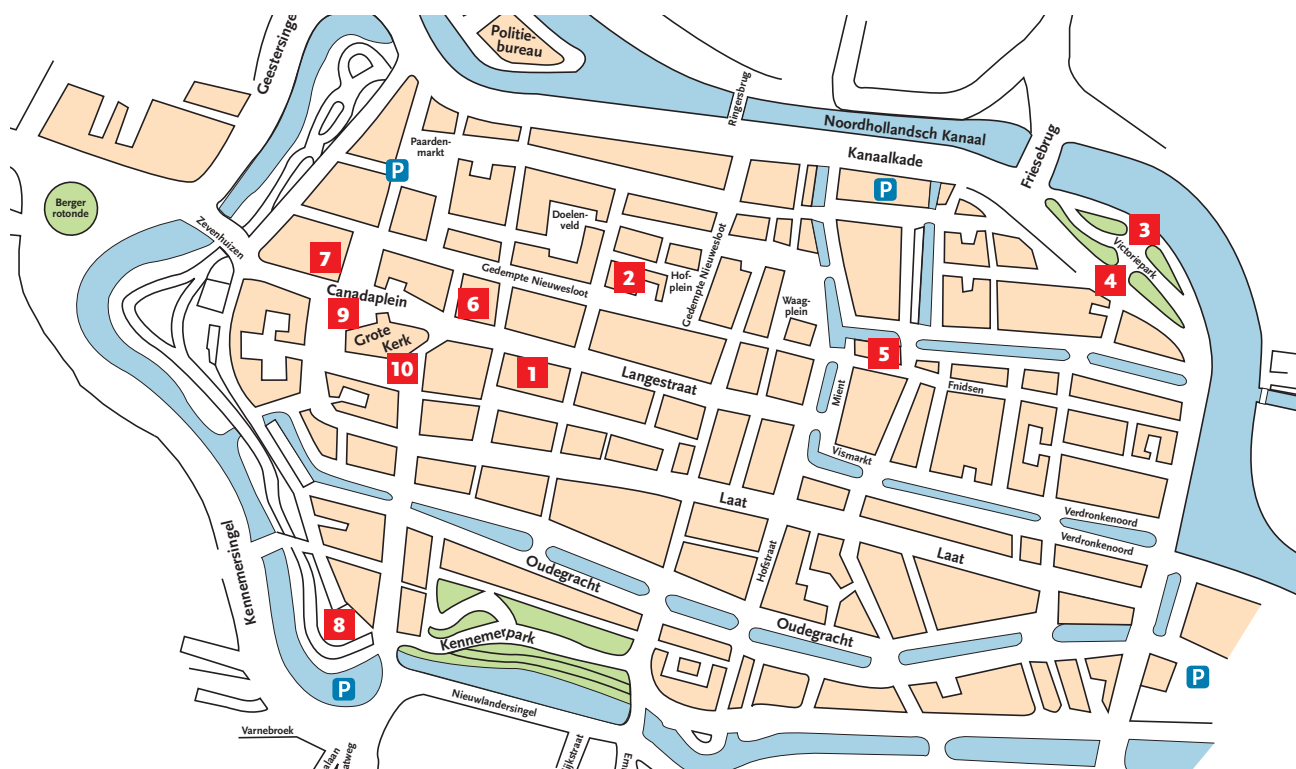

Ontzetwandeling

Klas
1/2 VO

Wandel door de binnenstad langs de plekken die herinneren aan het beleg en ontzet van Alkmaar.

De wandeling kan op elke willekeurige plek in de stad worden gestart.

1 Stadhuis Alkmaar Langestraat

In 1573 was Nederland een deel van het Spaanse Rijk. Philips de Tweede, de strenge koning van Spanje, wilde dat alle inwoners precies deden wat hij wilde. Voor hem was het vooral belangrijk dat er belasting betaald werd en dat al zijn onderdanen het katholieke geloof volgden. Veel edelen en burgers waren het daar niet mee eens en kwamen onder leiding van Prins Willem van Oranje in opstand. Daarom stuurde de Spaanse koning een leger onder leiding van Don Frederik om opstandige steden te dwingen naar hem te luisteren. In augustus 1573 bereikte dat leger Alkmaar. Ondanks dat de stad al eerder partij koos voor de Prins twijfelde het stadsbestuur. Welke kant moesten ze kiezen en wie zouden ze de stad binnenlaten: de soldaten van Philips of de geuzen van de Prins?

Hier in het stadhuis van Alkmaar hakte burgemeester Floris van Teylingen de knoop door. De poorten mochten geopend worden voor het geuzenleger. Dat moest samen met de Alkmaarders proberen de Spanjaarden buiten de deur te houden.

Zie je het wapen van Alkmaar? Welke Alkmaarse vereniging heeft ook een toren in haar logo verwerkt?

2 Hof van Sonoy Gedempte Nieuwesloot

Diederik van Sonoy was één van de eerste edelen die zich aansloot bij de opstand tegen de Spaanse koning. Al snel kreeg hij een leidinggevende positie in het geuzenleger. Willem van Oranje benoemde hem in 1572 zelfs tot stadhouder van Enkhuizen en gouverneur van het Noorderkwartier, het deel van Noord-Holland boven het IJ. Uiteindelijk was het Sonoy die in die functie de dijken door liet steken. Doordat de omgeving van Alkmaar onder water kwam te staan, mislukte het Beleg. Sonoy stond behalve om zijn dapperheid, ook bekend om zijn wreedheid. Uit wraak voor de plunderingen door het leger van Don Frederik nam hij vijf minderbroeders uit Alkmaar gevangen en liet deze ophangen voor het stadhuis van Enkhuizen. Zij gingen de geschiedenis in als de martelaren van Alkmaar. Voordat Sonoy naar Duitsland verhuisde, woonde hij een paar jaar op deze plek die nog steeds zijn naam draagt: het Hof van Sonoy.

Het woord geus is afgeleid van het Franse gueux. Het betekent armoedzaaier of schooier. In 1573 kreeg het een positievere betekenis voor iedereen die in die tijden niet Spaansgezind was.

3 Friesebrug - Restant stadsmuur Wageweg

Toen in augustus het Spaanse leger de stad omsingelde was de nieuwe stadsverdediging nog niet klaar. De bolwerken aan de zuid- en westzijde van de stad waren wel klaar, maar de noordkant werd alleen verdedigd met de oude stadswal van de Friese Poort. Om toch nog een tweede verdedigingslinie te hebben werd met puin een soort bolwerk binnen de poort aangelegd. Op 18 september brak moment van de waarheid aan. Binnen de stadsmuur verbleven ongeveer 9.000 inwoners, waarvan 1.200 weerbare mannen. Tel daar 800 geuzen bij op en je komt op een verdedigingsmacht van 2.000 man. Die moesten het opnemen tegen 6.000 getrainde soldaten. De aanval van de Spanjaarden werd geen succes. De Spaanse soldaten waren slecht gemotiveerd. Er was wanorde, veroorzaakt door de heftige tegenstand van de verdedigers, geholpen door vrouwen en kinderen. De Friese Brug, het Victoriepark en het restant van de stadsmuur herinneren dat op deze plek Alkmaarders in 1573 met alle middelen hun vrijheid verdedigden, tot aan emmers met hete pies. Goed bedacht, toch?

4 Beeld Victorien Victoriepark

Bij de 300e herdenking van Alkmaar Ontzet werd bedacht dat er op deze plek in het Victoriepark een standbeeld moest komen ter herinnering aan de felle strijd die hier gevoerd was tegen de Spaanse soldaten. De initiatiefnemers waren een beetje laat met hun plan waardoor het beeld niet klaar was en koning Willem III alleen de sokkel van een standbeeld kon onthullen. Drie jaar later was het eindresultaat zichtbaar. Het standbeeld van de godin Victoria. Zij houdt haar rechterarm omhoog en maakt met haar hand een afwerend gebaar richting Oudorp. Dat is waar de Spanjaarden hun hoofdkwartier hadden. Met haar andere hand houdt Victorien een zwaard tegen haar lichaam, als teken van de behaalde overwinning. Vanaf het begin van de vorige eeuw tot 1986 vond hier de plechtige herdenking van Alkmaar Ontzet plaats en werd de Ontzetrede uitgesproken. Sindsdien wordt die plechtigheid in de Grote St. Laurenskerk gehouden. De traditie van de kranslegging wordt in ere gehouden en gebeurt nog steeds hier.

Welke tekst staat op de sokkel van het beeld?

Weet je wat dit betekent?

Alcmaria Victrix betekent Alkmaar is de overwinnaar. Dit is een Latijnse versie van de uitdrukking 'Bij Alkmaar begint de Victorie' en die we kennen van ... Alkmaar Ontzet.

5 Huis met de Kogel Appelsteeg/Luttik Oudorp

Weet je waaraan dit huis haar naam te danken heeft? Kijk maar eens boven in de gevel. De aanval op de Friese Poort ging gepaard met een grote beschieting. Negen kanonnen stonden gericht op de Friese Poort en zeven kanonnen op de Rode Toren. Er werden, zo zegt men, zo'n 2000 kogels op de stad afgeschoten. Volgens verhalen sloeg een zware kogel van veertig pond een groot gat in dit huis en miste het op een haar na de bewoners. Het Huis met de Kogel is één van de twee overgebleven houten huizen in Alkmaar en is daarom al een bezienswaardigheid. Er gaan verschillende verhalen over de geschiedenis van het Huis met de Kogel. Maar het lijkt toch onwaarschijnlijk dat deze kogel de originele kogel is en maar liefst twintig kilo weegt. Wat denk jij ervan?

6 Het Hooge Huys Sint Laurensstraat 1-3

Net als veel soldaten van de Prins was Jacob Cabeliau een edelman die als geus tegen de Spanjaarden vocht. Op 16 juli werd zijn geuzenleger Alkmaar binnengelaten. Cabeliau had de leiding over 800 geuzen en 1.200 mannen die de stad verdedigen, geholpen door vrouwen en kinderen. Hij realiseerde zich dat hulp van buitenaf onmisbaar was. Daarom vroeg hij gouverneur Diederik van Sonoy om de stad te ontzetten door het omliggend gebied onder water te zetten. Dit briefje, verstopt in de polsstok van Maarten van der Meij bereikte de gouverneur en na veel getouwtrek werd er voldaan aan het verzoek. Verzwakt door de strijd overleed Cabeliau een paar maanden na de Victorie in het Hooge Huys.

Het huidige Hooge Huys is vernoemd naar het pand dat eeuwen eerder op deze plek stond. De plek waar Jacob Cabeliau overleed, was stadskasteel Het Princenhof. Het had als bijnaam Hooge Huys, omdat het een hoge toren had.

Aan de gevel aan de Sint Laurensstraat is een gedenksteen in de vorm van twee vissen geplaatst. Ter nagedachtenis aan wie zou dit zijn?

7 Stedelijk Museum Canadaplein

In 1861 werd de 8 October Vereeniging opgericht. In die tijd werd ook de basis gelegd voor de oprichting van het Stedelijk Museum Alkmaar. Het museum is een plaats waar je de geschiedenis beleeft en leert begrijpen. Bij de opening van het museum op de nieuwe locatie aan het Canadaplein in 2012 kreeg Alkmaar Ontzet een vaste plek in het museum. De tentoonstelling 'Victorie! Het Beleg van Alkmaar in 1573' kun je hier in het Stedelijk Museum bezoeken én ook virtueel via hun website.

Ben jij weleens in het Stedelijk Museum geweest?

8 Het Bolwerk Clarissenbolwerk

Mannen, vrouwen en kinderen uit de stad moesten meewerken aan de bouw van de vesting. Er werden zelfs koeken uitgedeeld aan kinderen die hielpen met het sjouwen van stenen. Ondanks al deze inzet was het werk niet klaar toen de eerste Spaanse verkenner in juli voor Alkmaar verschenen. Vlak voor het begin van de Spaanse belegering op 21 augustus, waren er bij de Friese Poort alleen nog maar enkele noodvoorzieningen aangebracht. De Spaanse belegeraars richtten hun aandacht daarom vooral op de zwakke noordkant van de stad. Het Bolwerk bleek sterk genoeg om de Spaanse soldaten buiten de muur te houden.

Weet je waar de naam Clarissenbolwerk naar verwijst? Naar het klooster dat hier tot 1573 heeft gestaan.

9 Beeld Maerten Pietersz van der Meij Kerkplein

Maerten Pietersz van der Meij was de stadstimmerman. Hij zou in opdracht van de burgemeester de stadspoort hebben geopend voor de eerste geuzen. Maar hij is toch vooral bekend als de man van de polsstokbriefjes. Van der Meij was de held die als boodschapper van de burgemeester het verzoek om de dijken door te steken aan Sonoy overbracht, met briefjes verstoppt in zijn uitgeholde polsstok. Springend over sloten, dwars door de Spaanse omsingeling van de stad, bereikte hij het hoofdkwartier van Sonoy in Schagen. Omdat Sonoy niet in een keer overtuigd werd, reisde Van der Meij nog door naar Hoorn, waar de bestuurders van het Noorderkwartier vergaderden en zelfs naar de Prins in Delft. Behalve eeuwige roem en dit standbeeld hield Van der Meij omgerekend een kleine tien euro over aan zijn missie. Daarvan zou hij in ieder geval zijn jaarcontributie van de 8 October Vereeniging hebben kunnen betalen!

Briefjes in een polsstok daar kunnen we ons nu niets meer bij voorstellen. Hoe zou de communicatie nu zijn gegaan?

10 Grote Sint Laurenskerk Koorstraat/Kerkplein

De 8 October Vereeniging zet zich met hart en ziel in voor de viering en herdenking van Alkmaar Ontzet. Jaarlijks staan we stil bij het bijzondere feit dat op 8 oktober in 1573 de Victorie in Alkmaar begon. Toen moest het Spaanse leger het beleg van de stad opgeven nadat de dijken rond Alkmaar door waren gestoken. Daarmee was Alkmaar een van de eerste Hollandse steden die de Spaanse belegering met succes had weerstaan. Als vereniging staan we samen met alle Alkmaarders stil bij de betekenis van deze historische gebeurtenis en vieren de vrijheid!

Tijdens de 8 October Viering vindt jaarlijks in de Grote Kerk de herdenking plaats. De stad bruist van de festiviteiten: de Lampionnenoptocht, Kinderoptocht, Grote Middagoptocht, Zuurkoolmaaltijd, Polsstokverspringen en nog veel meer.

Aan welke evenementen van Alkmaar Ontzet heb jij herinneringen?

